

We Lwowie, dnia 26. kwietnia 1900.

Aleg. 150

Sprawozdanie

Komisji drogowej z czynności Departamentu IV. w sprawach drogowych za czas od 15. listopada 1898 do 1. listopada 1899.

Wysoki Sejmie!

Komisya drogowa przedkłada Wysokiemu Sejmowi następujące sprawozdanie z czynności Departamentu IV. w sprawach drogowych za czas od 15. listopada 1898 do 1. listopada 1899.

A. Z uchwał Wysokiego Sejmu otrzymały Najwyższą Sankeyę:

Ustawa o zaprowadzeniu i poborze opłat mytniczych na drogach powiatowych i gminnych I. klasy objętych w zarząd Wydziału krajowego.

16. uchwał dotyczących koncesyi na pobór myta drogowego;

16. " " " " " " mostowego;

16. " " " " " " przewozowego.

B. Uchwały Sejmowe niepodlegające Najwyższej Sankeyi:

Projekt ustawy o polityce drogowej wypracowuje Wydział krajowy.

Projekt zaś ustawy o obsadzaniu dróg drzewami został już wypracowany i przedłożony c. k. Namiestnictwu do objawienia opinii — dotychczas jeszcze nie otrzymał Wydział krajowy odpowiedzi.

Na wniosek komisji drogowej, powziął Wysoki Sejm na posiedzeniu z 22. marca 1899 następującą uchwałę:

Poleca się Wydziałowi krajowemu, aby usilnie dążył do uzyskania u c. k. Rządu a) uznania za państwowe tych dróg, które mają dla państwa doniosłe znaczenie pod względem wojskowym i ekonomicznym;

b) zapewnienia w drodze ustawodawczej stałej dotacyi ze skarbu państwa na budowę i utrzymanie dróg powiatowych i gminnych.

W wykonaniu powyższych uchwał wystosował Wydział krajowy do c. k. Ministerstwa spraw wewnętrznych pismo z dnia 30. czerwca 1899, gruntownie i wyczerpująco uzasadniające następujące żądania:

1. Inkamerowania 1.197 km. dróg krajowych ważnych pod względem wojskowym — dalej 399 km. dróg autonomicznych utrzymywanych kosztem państwa, a za państwowe nie uznanych i dróg utrzymywanych częściowo kosztem państwa — niemniej dróg powiatowych i gminnych, na które c. k. Rząd szczególniejszą zwraca uwagę — dróg powiatowych i gminnych prowadzących do granicy państwa lub kraju, mających znaczenie pod względem wojskowym i ekonomicznym, a wreszcie 1.275 km. dróg, do budowy których przyczynił się Rząd subwencją ze skarbu państwa.

2. Wyjednania stałej rocznej dotacyi ze skarbu państwa w kwocie 500.000 zł. na subwencyonowanie budowy i utrzymania dróg powiatowych i gminnych w Galicyi, ważnych pod względem wojskowym i ekonomicznym a nieuznanych za państwowe.

Pismo z powyższemi żądaniami udzielił Wydział krajowy c. k. Namiestnictwu, Ministrowi dla Galicji i Prezesowi Koła polskiego z prośbą o poparcie.

Dotychczas odpowiedź Ministerstwa nie nadeszła.

Komisya drogowa podnieść musi, że już niejednokrotnie Wysoki Sejm uchwałami swemi, domagał się od c. k. Rządu rozszerzenia sieci dróg państwowych i wydatnej stałej dotacyi ze skarbu państwa na budowę i utrzymanie dróg powiatowych i gminnych — dotąd jednak bezskutecznie — a jednak kraj nasz stojący pod względem komunikacyi niżej od innych w monarchii, pomimo, że od r. 1882 subwencya krajowa na budowę dróg powiatowych i gminnych przeznaczona, wzrosła z 70.000 zlr. na 460.000 zlr. i wzrastać będzie i musi, o ile finanse kraju pozwolą — kraj nasz znajdujący się w stosunku do innych krajów, prawie w najgorszym położeniu pod względem dróg państwowych, kraj na słusznej i sprawiedliwej podstawie domaga się rozszerzenia sieci dróg państwowych i stałej rocznej dotacyi państwowej, równej krajowej, na drogi powiatowe i gminne ważne nie tylko pod względem wojskowym, ale i ekonomicznym.

Komisya drogowa nie przypuszcza, aby niechęć Rządu centralnego dla naszego kraju była powodem niespełnienia po części przynajmniej i stopniowo, słusznych żądań Reprezentacyi kraju i mniema, że powodu szukać należy w ubezwładnieniu parlamentu i ciągłej zmianie gabinetów. Komisya sądzi, że domagać się należy stanowczo i ciągle tych uzasadnionych żądań i ponawia odnośne przeszłoroczne wnioski.

Uchwały Wysokiego Sejmu dotyczące 34 petycyi w przedmiocie: ukrajówienia dróg, rekonstrukcyi dróg krajowych, subwencyonowania, budowy mostów, uznania dróg gminnych II. klasy za drogi I. klasy, koncesyi na pobór myta, dalej udzielenia zapomóg i t. p. zostały przez Wydział krajowy przeważnie ostatecznie załatwione, po części zaś są w toku z powodu braku odpowiedzi Wydziałów powiatowych względnie c. k. Namiestnictwa.

C. Wezwania do c. k. Rządu.

W załatwieniu uchwały Wysokiego Sejmu z 28. marca 1899 a mianowicie: „Sejm wzywa c. k. Rząd, aby dojazd do przewozu na Wiśle w Nadbrzeziu zbudował i za państwowy uznał“. — odniósł się Wydział krajowy do c. k. Namiestnictwa — dotąd jednak odpowiedzi nie otrzymał.

D. Drogi krajowe.

Rekonstrukcyje wykonano na drodze Zator-Sucha, Przeworsk-Dynów, Kopyczyńce-Husiatyn i rozpoczęto budowę drogi Rohatyn-Czerce jako drogi gminnej subwencyonowanej, która ma umożliwić skasowanie nieodpowiedniej części drogi Lwów-Rohatyn.

Zbudowano 4 większe mosty, a 98 mostów zamieniono na murowane.

Średni koszt utrzymania 1 km. dróg krajowych w trzechleciu 1896—1898 wynosi 228 zlr.

Wydzierżawiono z końcem roku 1898, 53 stacyi mytniczych za kwotę 56.405 zlr. t. j. o 207 zlr. niższą jak dotychczasowy czynsz.

Ogólna cyfra dochodu z wydzierżawionych myt wynosi za rok 1899 kwotę 240.871 zlr.

Zaległości z końcem roku 1897 wynosiły 15.925 zlr.

Zbudowano dwa domki mytnicze nowe.

Przeniesiono zaporę mytniczą na drodze Żółkiew-Krystynopol.

Wdrożono pertraktacyje zmierzające do uregulowania myt na drogach Kraków-Chełmek, Dębica-Nadbrzezie, Tyśmienica-Kołomyja i Buczacz-Manasterzyska.

E. Drogi powiatowe i gminne.

W roku 1899 było w budowie w 59 powiatach, 83 dróg i na tych drogach wykończono 134 km., w 13 powiatach nie budowano dróg, a w 2 powiatach niema dróg subwencyonowanych.

Wydział krajowy udzielał pomocy technicznej w r. 1899:

a) w 27 powiatach na 40 drogach wypracowano projekty szczegółowe, względnie wykonano zdjęcia na gruncie na łącznej długości 193 km.;

b) pod kierunkiem służby drogowej ukończono budowę 63 km., wybudowano 149 mostów, a 3.770 m. murów oporowych;

c) krajowa służba drogowa wykonała w r. 1899 zarząd techniczny przy utrzymaniu dróg powiatowych, gminnych i dojazdów kolejowych na długości 130 km.

Na budowę i rekonstrukcję dróg powiatowych i gminnych udzielono subwencji w r. 1898, 66 powiatom 422 741 złr., zaś w r. 1899 385.407 złr.

Zaległa subwencja krajowa należąca się powiatom przenosi kwotę 300.000 złr. Zdaniem komisji drogowej, cyfry powyższe udowadniają rozwój i ulepszenie dróg w kraju, udowadniają one zarazem, a mianowicie zaległość w kwocie przeszło 300.000 złr., potrzebę uzyskania ze skarbu państwa wydatnej stałej dotacji na budowę dróg powiatowych i gminnych — o czem mowa na innym miejscu — względnie podwyższenia dotacji krajowej z chwilą uzyskania nowego źródła dochodów krajowych, w przeciwnym bowiem razie ofiarność powiatów na cele drogowe i rozwój dróg powstrzymany zostanie.

Komisja drogowa wyraża życzenie, aby Wydział krajowy wziął pod rozwagę, czy nie byłaby na czasie taka zmiana instrukcyi z 20. lipca 1890 l. 3.326, iżby subwencja drogowa przyznawana być mogła tylko wyłącznie na podstawie projektu szczegółowego a nie wstępnego i to nie części lecz całej projektowanej drogi.

Komisja drogowa uznaje, że zgodnie z postanowieniami instrukcyi wyżej wymienionej, kierunek drogi powinien przedstawiać linię o ile możności najkrótszą i że skrócenie względnie sprostowanie drogi jest pożądane — jednak tylko w takim razie, jeżeli koszta stoją w odpowiednim stosunku do odnieść się mających korzyści z tych skróceń i sprostowań.

W myśl powyższej instrukcyi spadki w zwykłych warunkach, nie powinny przekraczać 5%. Komisja sądzi, że o ile możności należałoby zastosowywać dalsze postanowienie tej instrukcyi, a mianowicie dozwoleń zwiększenia spadku, jeżeli budowa drogi o spadku 5% lub łagodniejszym natrafia na trudności lub pociąga zwiększenie kosztów, niestosunkowe do przypuszczalnych korzyści.

Fundusz pożyczkowy na budowę dróg powiatowych i gminnych wynosił od r. 1896 po koniec 1897, wraz z jednorazową dotacją, kwotę 320.000 zł.

Po koniec r. 1897 udzielono Wydziałom powiatowym bezprocentowych pożyczek w kwocie		633.550 zł.
w r. 1898 udzielono Wydziałom pow.		33.200 „
	Razem	666.750 zł.
Na rachunek tych pożyczek spłacono po koniec 1897, 358.335.47	}	402.530 zł.
zaś w r. 1898 . . . . . 44 194.53		
	Pozostaje do zwrotu	264.220 zł.
Odsetki 3% od ulokowanej gotówki wynosiły w r. 1897, 6.557.87	}	7.744 zł. 83 ct.
zaś w r. 1898 . . . . . 505.70		
Odsetki z włoki otrzymano od Wydziałów pwo. z r. 1897, 1.247.53	}	1 753 zł. 23 ct.
zaś z r. 1898 . . . . . 505.96		
Bilans z końcem r. 1898 wykazuje czysty stan czynny		328.591 zł. 18 ct.
w porównaniu zatem ze stanem czynnym z końcem roku 1897		306.901 „ 92 „
		21.689 zł. 26 ct.

okazuje się przyrost majątku w r. 1898 o kwotę . . . . .

F. Publiczne dojazdy kolejowe.

W czasie od 15. listopada 1898 do 15. listopada 1899 r. w 15 powiatach ukończono 7 dojazdów kolejowych, budowa zaś 5 jest w toku, 9 dojazdów pozostaje w stadyum przygotowawczem, 3 dojazdy są projektowane.

G. Inne ważniejsze sprawy.

Wydział krajowy przedłożył osobne sprawozdanie dotyczące a) praktycznej szkoły konduktorów drogowych b) zamiany mostów i przepustów drewnianych na kanały betonowe, względnie mosty murowane. Komisja drogowa również osobne sprawozdanie co do tych dwóch spraw Wysokiemu Sejmowi przedkłada.

Datki dobrowolne na budowę dróg krajowych niespłacone jeszcze po koniec roku 1898 wynoszą: 9.347 złr. 10 ct.

Rachunki funduszu po praeterito budowy dróg krajowych i powiatowych po koniec 1898 wykazują :

Należitości czynne od stron konkurencyjnych i zapasy w gotówce i efektach	89.896 zł. 63 ct.
należitości przypadające stronom konkurencyjnym za przeróbne	98.089 zł. 18 $\frac{1}{2}$ "

okazuje się niedobór w kwocie	8.192 zł. 55 $\frac{1}{2}$ ct.
mniejszy od niedoboru z r. 1897 o kwotę	334 zł. 24 ct.

Koszta ubezpieczenia robotników i dróżników na drogach krajowych i subwencyonowanych wynosiły w r. 1898. 950 zł. 81 ct.

Komisya drogowa sądzi, że o ile ubezpieczanie robotników przy robotach nadzwyczajnych (przy budowie mostów, w kamieniołomach, cegielniach) jest zgodne z ustawą z 28. grudnia 1888 Dz. p. p. Nr. 1., o tyle żądanie ubezpieczania dróżników i robotników przy zwykłych robotach konserwacyjnych nie jest uzasadnione.

Wydział krajowy w porozumieniu z c. k. Namiestnictwem przedłożył na dalsze 5 lat:

9	koncesyi mytnicznych mostowych.
2	" " przewozowych.
19	" " drogowych.

Zezwolone w r. 1899 kredyty ze skarbu państwa na budowę i rekonstrukcję dróg krajowych, powiatowych i gminnych, wynosiły w r. 1899 tylko 138.000 zł. — odnośne żądania podniosła komisya drogowa pod B. i stawia odpowiednie wnioski.

W roku bieżącym uznał Wydział krajowy w 3 powiatach 229 km. dróg gminnych za drogi I. klasy.

Z wytoczonych spraw przed c. k. trybunałem administracyjnym, rozstrzygniętych zostało: 6 spraw na korzyść Wydziału krajowego, 1 sprawa została cofnięta, 9 zażaleń dotychczas nie rozstrzygnięto.

C. k. Dyrekcya poczt i telegrafów zawiadomiła Wydział krajowy, że utworzonych zostało 22 nowych urzędów pocztowych, nadto 5 urzędów czasowo zwiniętych na nowo weszło w życie. Czasowo zwinięto 4 urzędy pocztowe, stale zaś 1.

Na podstawie powyższego sprawozdania komisya drogowa wnosi :

Wysoki Sejm raczy uchwalić :

Sprawozdanie komisji drogowej z czynności departamentu IV. Wydziału krajowego w sprawach drogowych, za czas od 15. listopada 1898 do 1. listopada 1899, Sejm przyjmuje do wiadomości.

Sejm wzywa Wydział krajowy, aby dążył do uzyskania u c. k. Rządu :

a) uznania za państwowe tych dróg, które mają dla państwa donośne znaczenie pod względem wojskowym i ekonomicznym ;

b) zapewnienia w drodze ustawodawczej stałej dotacyi ze Skarbu Państwa na budowę i utrzymanie dróg powiatowych i gminnych.

Przewodniczący :

Męciński.

Sprawozdawca :

Urbański.